

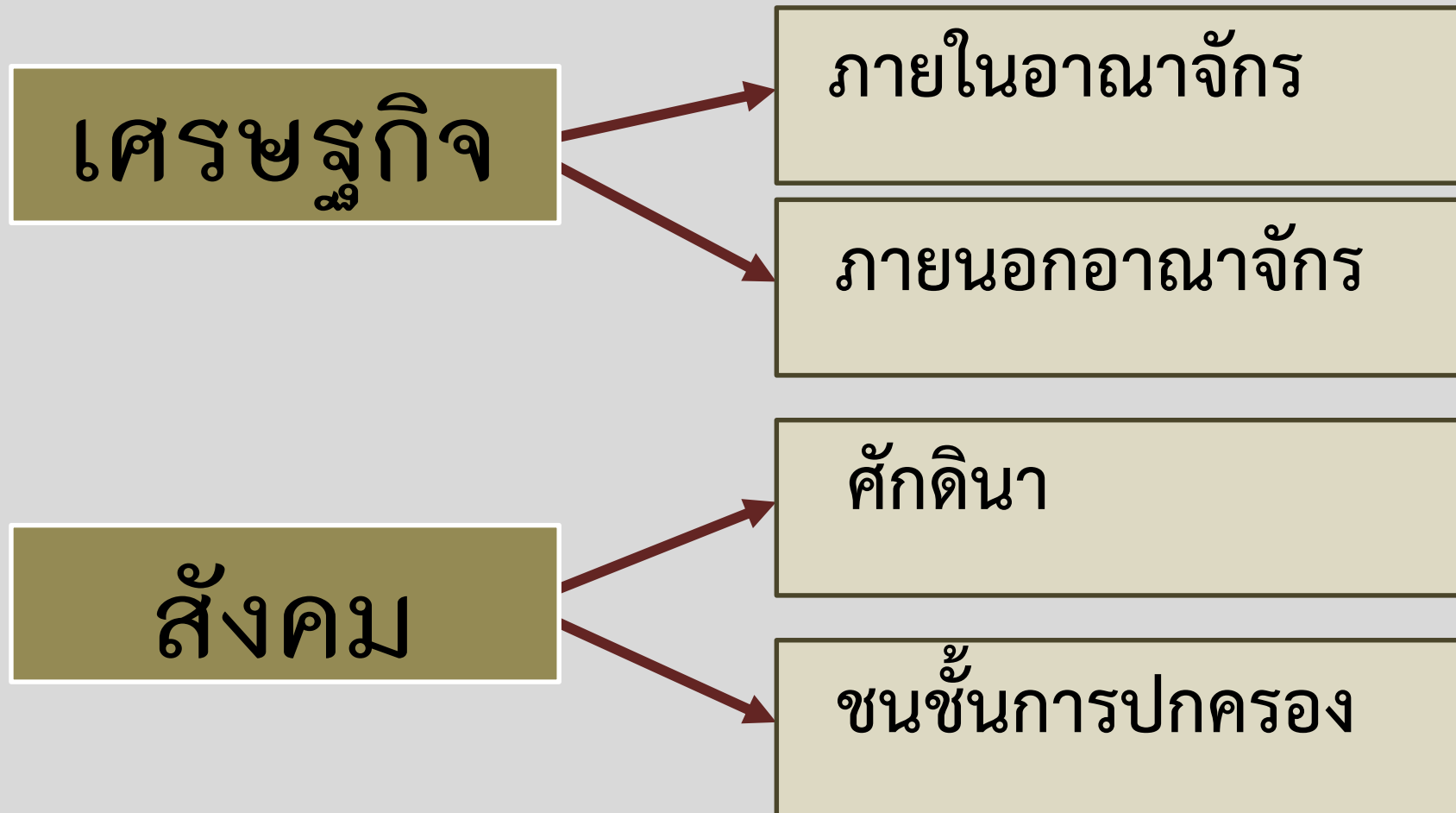
รายวิชา ประวัติศาสตร์

เรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
สมัยอยุธยา

รหัสวิชา ส 22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
ผู้สอน ครุניתยา จวบรัมย์

ทบทวนความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับสังคม ในสมัยอยุธยา

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

សាលាវិទ្យាល័យស្រីសុខាភិបាល
កម្ពុជា

สื่อวีดิทัศน์นี้ใช้เพื่อการศึกษาเท่านั้น

ขอบคุณสื่อวีดิทัศน์ : “เครื่องทองวัดราชบูรณะ”

แพร่ภาพโดย : จดหมายเหตุงรุงศรี (Jod Mai Hed Krungsri)

ที่มา : <https://www.youtube.com/watch?v=wTSCv0Aa-zc>

ใช้สำหรับสื่อการเรียนการสอน วิชาประวัติศาสตร์ ม.2

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

ภูมิปัญญา คือ ความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรมของคนไทย

วัฒนธรรม คือ วิถีการดำรงชีวิตที่ดีงาม ได้รับการสืบทอดจากอดีต
สู่ปัจจุบันเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม
ทั้งด้านวัตถุ แนวคิดจิตใจ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

1. สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์

2. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

3. การรับอิทธิพลจากภายนอก

1.สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

กรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่ม มีน้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำลพบุรี มีฝนตกเสมอทำให้เหมาะแก่การเพาะปลูก การค้าขาย และการดำเนินชีวิต ของชาวอยุธยา จึงส่งเสริมให้มีการคิดค้นภูมิปัญญาต่าง ๆ ขึ้นมา เช่น บ้านเรือนที่มีใต้ถุนสูง หลังคาทรงแหลม บริโภคอาหารด้วยมือ ผลิตภัณฑ์จากป่าไม้ พระราชพิธีจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นต้น

2. ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม

- อยุรยาปกครองแบบสังคมศักดินา ประกอบด้วยชนชั้นมูลนาย และชนชั้นไพร่
- มีการนับถือพระพุทธศาสนา รวมทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มีการสร้างสรรค์กฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมกำลังคนให้เป็นระเบียบเพื่อควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข โดยใช้กุศโลบายทางศาสนาเป็นเครื่องมืออบรมสั่งสอนผู้คน

3. การรับอิทธิพลจากภายนอก

- การที่อยุธยาติดต่อกับชาวต่างชาติ จึงมีโอกาสดูได้เรียนรู้ ภูมิปัญญาของชนชาติเหล่านั้นและนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์กับคน ในสมัยนั้นเช่นการปกครองแบบทวารวษา ที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์คือ เทพเจ้าจุติลงมาปกครองประชาชน โดยอยุธยาได้รับมาจากเขมร เป็นต้น

ตัวอย่าง ภูมิปัญญาในสมัยอยุธยา

1. บ้านเรือนของชาวอยุธยา

เรือนชั่วคราวหรือเรือนเครื่องผูก

เป็นเรือนของชาวบ้านโดยทั่วไปสร้างด้วยไม้ไผ่หรือใบจากซึ่ง
เป็นวัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นและสามารถรวบรวมกำลังคน
ในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านปลูกเรือนได้ไม่ยาก

ภาพเรือนเครื่องผูก. แหล่งที่มา <https://sites.google.com>. เรือนเครื่องผูก สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

เรือนถาวรหรือเรือนเครื่องสับ

เป็นเรือนของผู้มีฐานะ เช่น ขุนนางหรือเจ้านาย ซึ่งเป็นเรือนที่สร้างอย่างประณีตด้วยไม้เนื้อแข็งหนาแน่นและทนทานไม้เหล่านี้ได้จากป่าในหัวเมืองเหนือที่ใช้วิธีล่องลงมาตามลำน้ำเจ้าพระยา

ภาพเรือนถาวร.แหล่งที่มา<https://sites.google.com>. เรือนถาวร สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

2. ภูมิปัญญาด้านการประกอบอาชีพ

การปลูกข้าว

3. ภูมิปัญญาด้านศาสนาและความเชื่อ

ความเชื่อทำให้ชาวอยุธยาสามารถ เผชิญกับปัญหาความทุกข์ยาก
ต่างๆในชีวิตได้ด้วยความอดทน พระพุทธศาสนาและศาสนาฮินดูมี
บทบาทต่อการวางรากฐานระบบการเมือง บ้านเมืองเป็นปึกแผ่นคดี
ความเชื่อนี้และได้หล่อหลอมสังคมอยุธยาให้เป็น อันหนึ่งอันเดียวกัน

สถาปัตยกรรมสมัยอยุธยา

วัดพุทธไสสวรรคย์

วัดพระศรีสรรเพชญ์

ภาพวัดพระศรีสรรเพชญ์แหล่งที่มา. <http://www.qrcode.finearts.go.th/index.php/th/historicalpark/phranakhonsriayutthaya/ayutthaya-02/ayutthaya-02-002/item/321-ayutthaya02-043> /สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

วัฒนธรรมและประเพณีสมัยกรุงศรีอยุธยา

วัฒนธรรมสมัยอยุธยาเป็นการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมไทยแท้ และวัฒนธรรมที่รับจากต่างชาติ แล้วนำมาดัดแปลงให้เหมาะสม วัฒนธรรมต่างชาติที่รับเข้ามามากที่สุด

1. วัฒนธรรมการแต่งกาย

สมัยอยุธยา

(สมัยที่ 1 พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2031)

ภาพการแต่งกายสมัยอยุธยาแหล่งที่มา.

สมัยอยุธยา

สมัยที่ 2 พ.ศ. 2034-2171

ภาพการแต่งกายสมัยอยุธยา

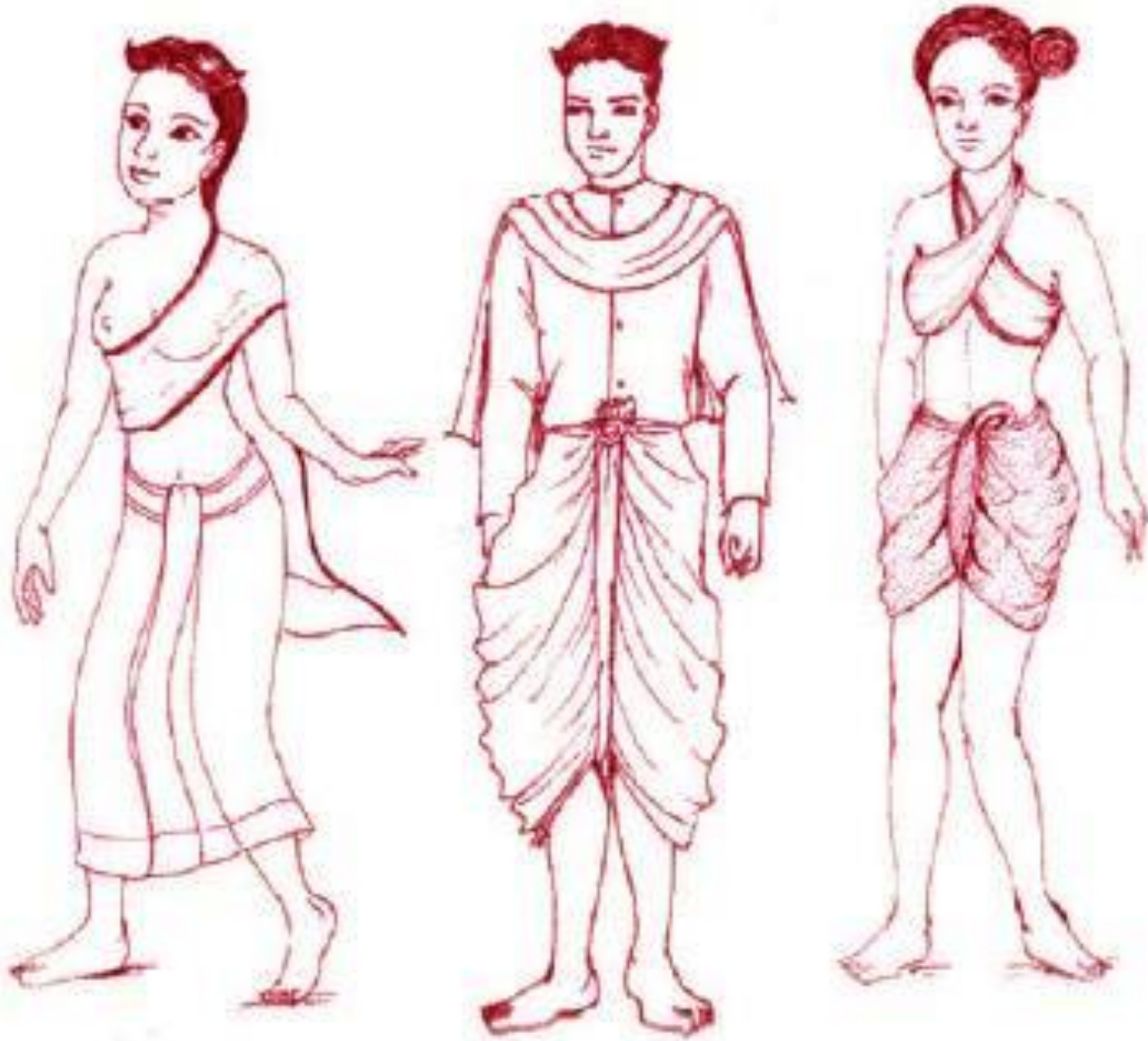
แหล่งที่มา: <https://writer.dekd.com/freya1412/story/viewlongc.php?id=1092321&chapter=1&fbclid=IwAR3D4eCOOTQ2>

ykyLvWsP6eEymLX0lFNQXWaj235A5sgMqLUWwnYtNsQpvTY / สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

สมัยอยุธยา

(สมัยที่ 3 พ.ศ. 2173 – พ.ศ. 2275)

ภาพการแต่งกายสมัยอยุธยาแหล่งที่มา.

<https://writer.dekd.com/freya1412/story/viewlongc.php?id=1092321&chapter=1&fbclid=IwAR3D4eCOOTQ2ykyLvWsP6eEymLX0lFNQXWaj23>

5A5sgMqlUWwnYtNsQpvTY / สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

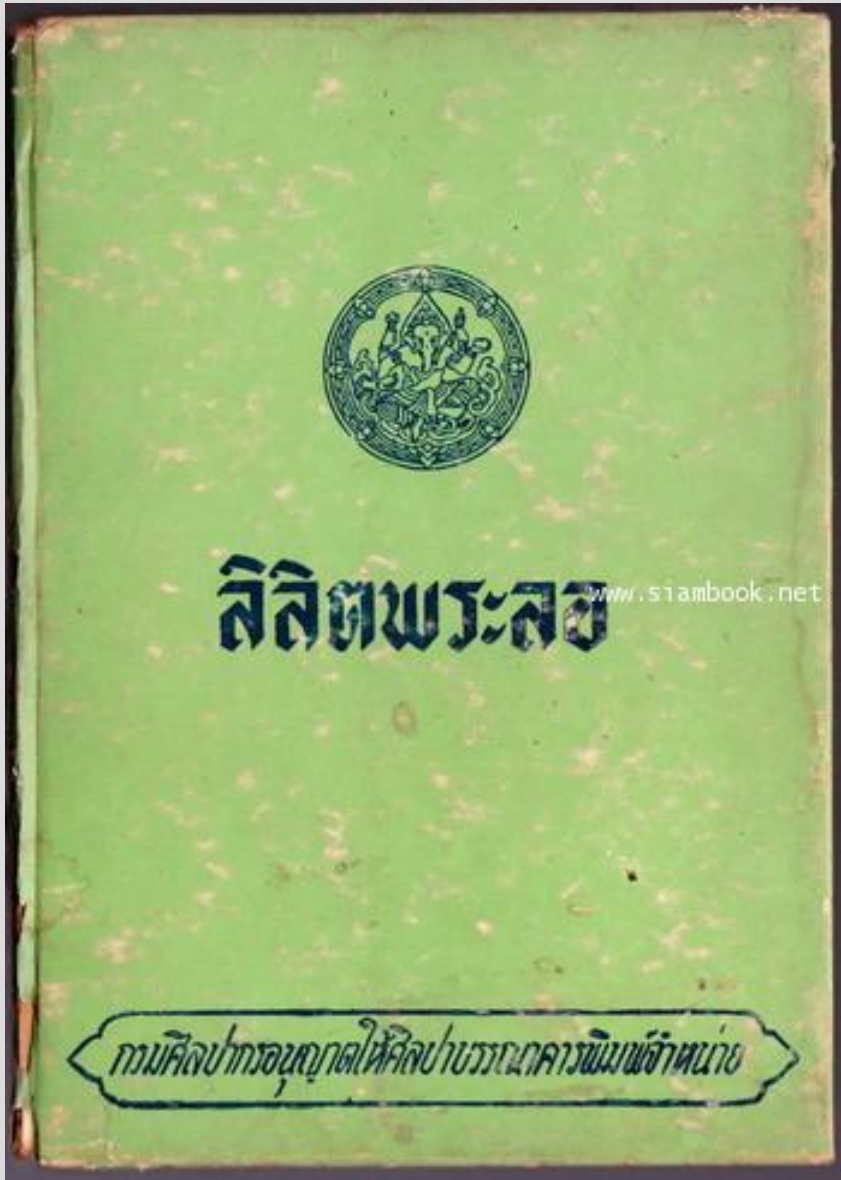
สมัยอยุธยา (สมัยที่ 4 พ.ศ. 2275 ถึง พ.ศ. 2310)

ภาพการแต่งกายสมัยอยุธยาแหล่งที่มา.

<https://writer.dekd.com/freya1412/story/viewlongc.php?id=1092321&chapter=1&fbclid=IwAR3D4eCOOTQ2ykyLvWsP6eEymLX0lFNQXWaj23>

5A5sgMqlUWwnYtNsQpvTY /สืบค้นเมื่อ 4 ก.ค.62

2. วัฒนธรรมทางวรรณกรรม

วรรณกรรมสมัยเก่ามักจะขึ้นต้นเรื่องด้วยคำยกย่องพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์ไทยและสรรเสริญความงามความเจริญของเมืองไทย เช่น ลิลิตพระลอ ซึ่งได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณคดีชิ้นเอก

หนังสือจินตตามณีที่จัดพิมพ์
เผยแพร่ในสมัยปัจจุบัน

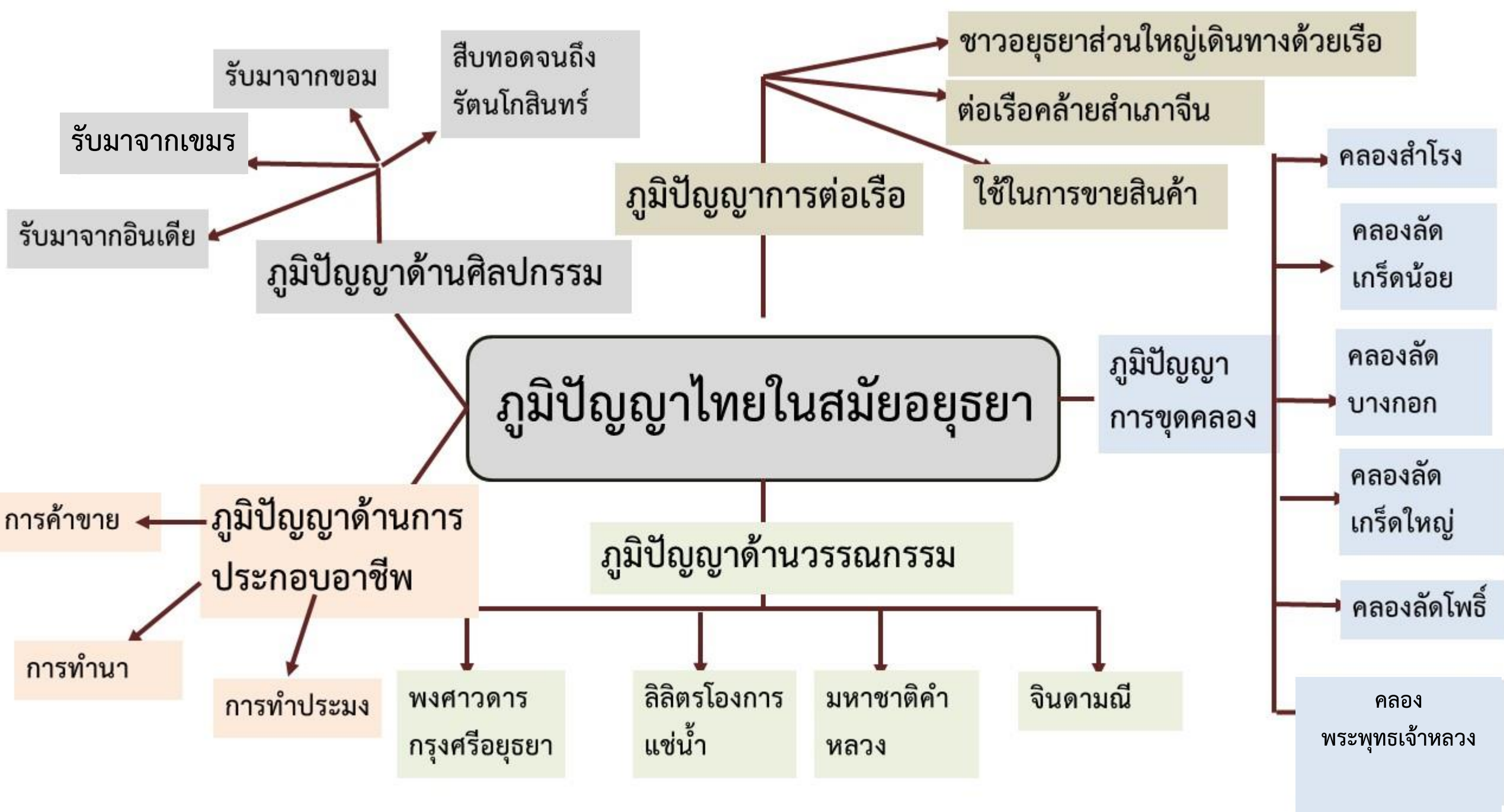

ภูมิปัญญาด้านงานประณีตศิลป์สมัยอยุธยา

กิจกรรมช่วยกันวิเคราะห์หลักฐาน

หลักฐานชิ้นที่ 1

“...ที่อยู่อาศัยของชาวสยามนั้นเป็นเรือนหลังย่อม ๆ แต่มีอาณาบริเวณกว้างขวางพอใช้ พื้นเรือนนั้นก็ใช้ไม้ไผ่มาสับเป็นฟากและเรียงไว้ไม่ค่อยถี่นัก แล้วยังจักตอกขัดตะเป็นฝาและใช้เป็นเครื่องบนหลังคาเสร็จไปด้วยในตัว เสาตอม่อที่ยกพื้นขึ้นสูงให้พื้นน้ำท่วมก็ใช้ไม้ไผ่ลำใหญ่กว่าขาและสูงจากพื้นดินราว 13 ฟุต

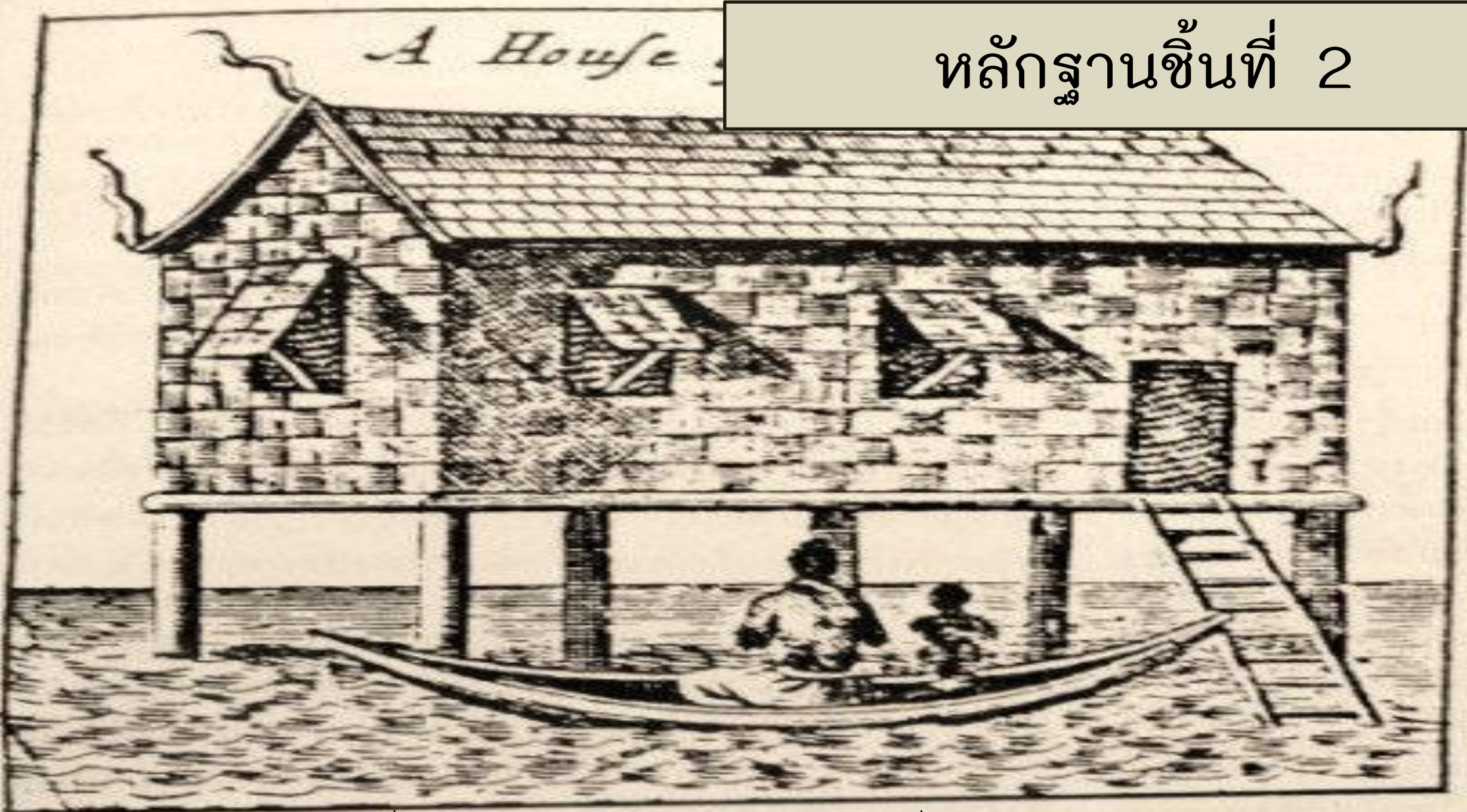
หลักฐานชั้นที่ 1

เพราะกลางครึ่งน้ำก็ท่วมขึ้นมาสูงถึงเท่านั้น ตอม่อแถวหนึ่งมีไม่มากกว่า 4 หรือ 5 ต้น แล้วก็เอาลำไม้ไผ่ผูกขวางเป็น รอดบันได (escalier) ก็เป็นกระได (echelle) ไม้ไผ่ซึ่งทอดอยู่ข้างนอกตัวเรือน...”

ที่มา: ซิมอน เดอ ลาลูแบร์. จดหมายเหตุลาลูแบร์
ราชอาณาจักรสยาม. หน้า 101.

หลักฐานชิ้นที่ 2

ใบงานเรื่อง ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา

คำชี้แจง: ให้นักเรียนสืบค้นภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่นักเรียนรู้สึก
ประทับใจจำนวน 1 ภูมิปัญญาพร้อมวาดภาพ พร้อมตอบคำถามต่อไปนี้

1. ชื่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่รู้สึกประทับใจ
2. ปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัย
อยุธยา
3. อธิบายลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา
4. ความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยาที่มีต่อสมัยปัจจุบัน

สรุปกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและวัฒนธรรม สมัยอยุธยา

ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมสมัยอยุธยา เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงทักษะ
ในการแก้ไขปัญหาการดำรงชีวิตของชาวอยุธยาโดยภูมิปัญญามีคุณค่า
และความสำคัญต่อสังคมสมัยอยุธยาและสมัยปัจจุบันหลายด้าน
เช่น ภูมิปัญญาช่วยสร้างชาติให้มีความมั่นคง เป็นบ่อเกิดความรัก
ความสามัคคีของคนในชาติ สร้างความภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิให้แก่
คนไทย